

5. Земельный кодекс РСФСР : [Утв. 30.10.22] : Ввод. в действие с 01.12.22. – М. : Новая деревня, 1923.
6. Материалы к пятилетнему перспективному плану переселенческих мероприятий БССР на 1928–1933 гг. // Национальный архив Республики Беларусь (НАРБ). – Фонд 48. – Оп. 1. Д. – 3625.
7. Народный комиссариат земледелия БССР // Национальный архив Республики Беларусь (НАРБ). – Фонд 6. – Оп. 1.
8. Организация переселенческих процессов в Российской империи и СССР // Историко-генеалогический словарь-справочник [Электронный ресурс]. – 2010. – Режим доступа : <http://www.defree.ru/publications/p01/p114.htm>. – Дата доступа : 22.01.2013.
9. О социализации земли. Декрет ВЦИК от 19.02.1918 г. // Информационно-правовой портал России [Электронный ресурс]. – 2006. – Режим доступа : <http://www.russia.bestpravo.ru/ussr/data04/tex17366.htm>. – Дата доступа : 19.10.2012.
10. Первые декреты Советской власти: сб. факсим. воспроизвед. док. – М.: «Книга» 1987 г. – 335 с.
11. Переселенческое дело : сб. декретов и распоряж. по переселению / Нар. ком. зем. РСФСР. Отд. переселений и колонизации; под ред. [и с предисл.] М. А. Большакова. – М.: Тип. ОГПУ, 1927. – 360.
12. Положение о новой конструкции аппарата НКЗ БССР // Национальный архив Республики Беларусь (НАРБ). – Фонд 48. – Оп. 1. – Д. 292.
13. Постановление ЦИК СССР от 15 декабря 1928 г. «Общие начала землепользования и землеустройства» // СЗ СССР. 1928. № 69. Ст. 642.
14. Постановление ЦК ВКП(б) и СНК СССР от 27 мая 1939 г. «О мерах охраны общественных земель колхозов от разбазаривания» // Собрание постановлений Правительства СССР. 1939. № 34. Ст. 235.
15. Постановления, положения и выписки из протоколов заседаний президиума ЦИК БССР // Национальный архив Республики Беларусь (НАРБ). – Фонд 6. – Оп. 1. – Д. 1927.
16. Планирование. Статистика. Переселение // Российский государственный архив экономики [Электронный ресурс]. – 2010. – Режим доступа : <http://guides.rusarchives.ru/browse/guidebook.html?bid=102&sid=256646>. – Дата доступа: 23.10.2012.
17. Планы переселения, сведения уездземуправлений о переселенцах // Национальный архив Республики Беларусь (НАРБ). – Фонд 48. – Оп. 1. – Д. 2571.
18. Платунов, Н.И. Переселенческая политика Советского государства и ее осуществление в СССР (1917–июнь 1941 гг.) / Н.И. Платунов. – Томск: Изд-во Том. ун-та, 1976. – 283 с.

SUMMARY

For the first time in the national historiography there was made an attempt to justify the formation of the legal basis of the state migration policy in Byelorussia in 1920 – the early 1940s. The changes having taken place in the organizational structure of the resettlement agencies at all levels in the given period have analyzed in this study.

Паступіў у рэдакцыю 20.02.2013 г.

УДК 94(476)

В.І. Крывучь,

кандыдат гістарычных навук, дацэнт кафедры сацыяльна-гуманітарных дысцыплін БарДУ

«САНАЦЫЙНЫ» РЭЖЫМ І АКАДЭМІЧНАЯ АЎТАНОМІЯ Ў 2-Й РЭЧЫ ПАСПАЛІТАЙ

Дзейнасць улад у студэнцкім асяроддзі заўсёды з'яўлялася адной з важных частак афіцыйнай маладзёжнай палітыкі. Гэта адносіцца і да актыўнасці кіруючых колаў польскай дзяржавы на тэрыторыі вышэйшай школы, у тым ліку і ў Віленскім універсітэце імя С. Баторыя (УСБ), які быў адзінай вышэйшай навучальнай установай Заходняй Беларусі ў 1920–1930-х гг. На жаль, дадзеныя тэматыка не знайшла належнага адлюстравання ў айчыннай гістарыяграфіі і з'яўляецца актуальнай. Доўгі час у працах айчынных даследчыкаў закраналіся толькі некаторыя пытанні дзейнасці камуністычнага руху сярод віленскіх студэнтаў [1]. Сёння асноўная ўвага надаецца гісторыі стварэння і дзейнасці беларускіх студэнцкіх арганізацый УСБ [2–3]. Больш падрабязна пытанні афіцыйнай палітыкі ў адносінах да вышэйшай школы ў часы 2-й Рэчы Паспалітай (РП) разглядаюцца польскімі гісторыкамі, якія вывучаюць развіццё студэнцкага руху ў міжваеннай польскай дзяржаве [4].

Мэта даследавання – асвятленне барацьбы, якую вялі польскія ўлады па абмежаванні акадэмічнай аўтаноміі. Яна стала адным з галоўных кірункаў дзейнасці «санацыі», кіруючага рэжыму, які ўсталяваўся ў 2-й РП пасля 1926 г. Аналіз мерапрыемстваў польскіх улад дазволіць скласці больш аб'ектыўнае ўяўленне пра

развіццё грамадска-палітычнага жыцця ў міжваенны перыяд як у Віленскім універсітэце, так і на тэрыторыі Заходняй Беларусі.

Неабходна адзначыць, што ў першыя гады пасля ўсталявання незалежнай польскай дзяржавы былі створаны ўмовы для існавання даволі шырокай акадэмічнай аўтаноміі. Яна будавалася згодна з законам аб вышэйшых школах ад 13 ліпеня 1920 г. Найбольш яскравае адлюстраванне аўтаномія знайшла ў статусе студэнцкіх арганізацый.

Закон дазваляў ствараць студэнцкія саюзы і карпарацыі студэнтам кожнага ўніверсітэта. Статут аб'яднання зацвярджаўся сенатам універсітэта. Пры гэтым студэнцкія арганізацыі не павінны праследаваць палітычныя мэты. Правадзейнымі членамі студэнцкіх аб'яднанняў маглі быць толькі самі студэнты і выкладчыкі. Але трэба адзначыць, што былыя студэнты маглі з'яўляцца членамі карпарацый, а паколькі існаваў яшчэ і інстытут ганаровых членаў, то былыя студэнты ўдзельнічалі і ў працы іншых студэнцкіх аб'яднанняў, хоць пра гэта напрамую ў законе і не ўказвалася.

Закон дазваляў стварэнне міжуніверсітэцкіх студэнцкіх аб'яднанняў, нагляд над якімі ажыццяўляўся Міністэрствам рэлігійных веравызнанняў і публічнай асветы. Пра нагляд з боку міністэрскіх улад над саюзамі, якія дзейні-

чалі на тэрыторыі асобных універсітэтаў, нічога не адзначалася. Апека над імі была замацавана за рэктарам і ўніверсітэцкім сенатам. Яна рэгламентавалася не вельмі строга і фактычна студэнцкія арганізацыі карысталіся даволі шырокай самастойнасцю.

Самастойнасць узмацнялася і тым, што акадэмічныя аб'яднанні не падпадалі пад агульныя палітэйскія распараджэнні, якія тычыліся аб'яднанняў і сходаў. Правам наглядаць за такімі сходамі карысталіся толькі ўніверсітэцкія ўлады, пасылаючы свайго прадстаўніка на студэнцкія мітынгі. Але закон адзначаў, што студэнцкія сходы павінны разглядаць толькі пытанні, якія тычацца ўніверсітэцкага жыцця [5, с. 276–277].

Такія ж самыя ўмовы дзейнасці студэнцкіх аб'яднанняў прадугледжвалі і статуты асобных універсітэтаў 2-й Рэчы Паспалітай, напрыклад Віленскага ўніверсітэта імя С. Баторыя [6, с. 35–36].

Неабходна адзначыць, што закон значна абмяжоўваў магчымасці службаў бяспекі ўмешвацца ва ўніверсітэцкае жыццё. У ім адзначалася, што паліцыя можа ўвайсці на тэрыторыю ўніверсітэта толькі ў выключных выпадках [7, с. 10].

Дадзены закон дзейнічаў да пачатку 1930-х гг. За гэты час універсітэты былі ахоплены палітычнымі праціўнікамі «санацыі», у першую чаргу польскімі нацыяналістамі, якія дамінавалі ў студэнцкіх аб'яднаннях і карпарацыях. Правадніком іх уплыву была арганізацыя «Усяпольская моладзь» (УМ). Колькасна яна была невялікай – у Вільні ў пачатку 1930-х гг. налічвалася каля 70 афіцыйных членаў. Але ўплыў яе быў рашаючым – у УСБ на баку польскіх нацыяналістаў выступала ад 1/3 да 1/2 усіх студэнтаў [4, с. 25].

Неабходна адзначыць, што дзейнасцю «Усяпольскай моладзі» фактычна кіравалі дзве структуры – яўная і тайная. Лічыцца, што менавіта дзякуючы працы апошняй і забяспечваўся ўплыў арганізацыі сярод студэнцтва. У склад тайнага кіраўніцтва ўваходзілі агульнапольская Нацыянальная ліга, а таксама арганізацыя «Зэт» і яе дадатак «Белы арол». У кожным універсітэце, акрамя фармальнага кіраўніцтва гуртка УМ, існавалі «групы зэтовы». Кожная з ячэек «Зэта» складалася з 5–10 членаў. Менавіта яны распрацоўвалі планы агульнаўніверсітэцкіх акцый, разглядалі персанальныя справы, зацвярджалі спісы праўленняў асобных арганізацый. На чале групы стаяў камісар, якому таксама падпарадкоўваўся «Белы арол» – ніжэйшы арганізацыйны ўзровень, падзелены на секцыі. Галоўнай з гэтых секцый з'яўлялася палітычная. Мэтай яе было кіраўніцтва палітычнай дзейнасцю ў студэнцкім асяроддзі і вызначэнне тактыкі «Усяпольскай моладзі». Акрамя таго існавалі спецыяльныя секцыі для кіраўніцтва іншымі маладзёжнымі арганізацыямі.

Гэта ўнутраная канспірацыя УМ захавалася да 1939 г. [8, с. 25–26].

Палітэйскія рапартаў паведамлялі пра тое, што «Усяпольская моладзь» «сканцэнтравала ў сваіх руках усе ніці нацыяналістычнай працы сярод моладзі, узгадняе акцыі ў асобных сферах працы і надае ім ідэйны кірунак». Яны ж адзначалі, што адной з найважнейшых задач УМ з'яўляецца імкненне да ахопу студэнцкага жыцця ва ўсіх яго праявах. Улады прызнавалі, што дадзенае аб'яднанне з'яўляецца самай моцнай палітычнай арганізацыяй у студэнцкім асяроддзі і цалкам захапіла ўсе важнейшыя пляцоўкі ўніверсітэцкага жыцця [9, с. 34].

Разумеючы, што страчваецца кантроль над вышэйшай школай і ўплыў на студэнцкую моладзь і маладую інтэлігенцыю, «санацыйны» рэжым вырашыў пайсці на абмежаванне акадэмічнай аўтаноміі.

Лічыцца, што падставай для рэформы паслужылі антысемеіцкія студэнцкія выступленні, якія пачаліся ў лістападзе 1931 г. у Варшаве, а потым распаўсюдзіліся і на іншыя ўніверсітэцкія цэнтры, у тым ліку і на Вільню. Гэтыя падзеі выраза паказалі, што дзяржаўныя ўлады практычна не маюць ніякіх магчымасцей для супакоення студэнтаў і пакарання лідараў хваляванняў. Перашкодай была менавіта аўтаномія ўніверсітэтаў, якая не дазваляла паліцыі з'яўляцца на іх тэрыторыі без дазволу рэктара, а кіраўніцтву сістэмы адукацыі пакараць вінаватых [10, с. 182].

У сакавіку 1933 г. быў выдадзены новы закон аб вышэйшай школе. Ён дазваляў кіраўніцтву сістэмы адукацыі актыўна ўмешвацца ва ўнутраныя справы вышэйшых навучальных устаноў. Так, калі раней дысцыплінарную ўладу над студэнтамі ажыццяўлялі рэктар і ўніверсітэцкі сенат, то, згодна з новым законам, стваралася дысцыплінарная камісія пры міністры. Таксама пашыраліся і паўнамоцтвы паліцыі ў адносінах да ўніверсітэтаў. Акрамя таго, што паліцыю мог выклікаць рэктар, новы закон адзначаў, што «органы бяспекі могуць па ўласнай ініцыятыве ўступіць на тэрыторыю, якая падпарадкоўваецца ўладзе рэктара» [7, с. 9–10].

18 сакавіка 1933 г. быў прыняты закон, што дазваляў міністэрству ўмешвацца ў размеркаванне паміж студэнтамі дзяржаўных стыпендыяў. Міністр рэлігійных веравызнанняў і публічнай асветы меў права распараджацца 20 % стыпендыяльнага фонду, а астатняя частка грошай размяркоўвалася з яго дазволу. Раней гэтым займаліся самі ўніверсітэцкія ўлады [10, с. 183].

Абмежаванне акадэмічнай аўтаноміі знайшло адлюстраванне і ў распараджэнні міністра рэлігійных веравызнанняў і публічнай асветы пра студэнцкія аб'яднанні, якое ўступіла ў дзеянне ў красавіку 1933 г. Яно даволі строга рэгламентавала стварэнне і дзейнасць студэнц-

кіх саюзаў у параўнанні з нормамі, якія былі замацаваны ў законе 1920 г. Зараз студэнцкія аб'яднанні маглі стварацца толькі на тэрыторыі адной навучальнай установы. Строга рэгламентаваліся тып, характар і сфера дзейнасці дазволёных студэнцкіх аб'яднанняў. Гэта маглі быць навуковыя, арганізацыі самадапамогі, спартыўныя, нацыянальныя, ідэйна-выхаваўчыя, культурна-таварыскія аб'яднанні. Міністр меў права надаць студэнцкім арганізацыям правы юрыдычнай асобы [11, с. 156].

Новае распараджэнне даволі падрабязна рэгламентавала працэдуру стварэння студэнцкіх арганізацый, чаго не было ў законе 1920 г.: устаноўлена мінімальная колькасць заснавальнікаў студэнцкага аб'яднання. Для арганізацыі самадапамогі – мінімум 50 асоб, для іншых тыпаў арганізацый – 20 чалавек. Таксама падрабязна агаворваліся патрабаванні да статута арганізацыі [11, с. 157].

Як і раней, статут зацвярджаўся ўніверсітэцкім сенатам. Ён мог адмовіць у рэгістрацыі, калі дакумент не адпавядаў неабходным патрабаванням, або «калі існаванне аб'яднання з пункту гледжання яго мэты, структуры ці дзейнасці не адпавядае агульным прававым прадпісанням і можа выклікаць пагрозу бяспекі, публічнаму парадку і школьнай дысцыпліне, ці, нарэшце, з'яўленне новага аб'яднання не прынясе карысці ні для моладзі, ні для школы» [11, с. 157].

Згодна з новым распараджэннем, уводзіўся прынцып прапарцыянальнасці пры выбарах кіраўніцтва студэнцкіх арганізацый, у якіх налічвалася больш за 200 членаў. Ва ўмовах 2-й РП гэта дазваляла «санацыі» правесці сваіх прыхільнікаў на кіруючыя пасады агульнастудэнцкіх арганізацый узаемадапамогі, якія раней былі ахоплены апазіцыйнымі польскімі нацыяналістамі. Акрамя таго, выбары ў студэнцкіх арганізацыях былі пастаўлены пад кантроль рэктара, а кіраўніком выбарчай камісіі становіўся куратар аб'яднання з выкладчыкаў ВНУ [11, с. 158].

Новым момантам стала ўвядзенне вярхоўнага нагляду і апекі над студэнцкімі аб'яднаннямі з боку міністра асветы. Непасрэднае надгляд і апеку над імі ажыццяўляў універсітэцкі сенат праз куратара, выбранага з ліку выкладчыкаў па рашэнні рэктара. Куратар падпарадкоўваўся непасрэдна рэктару. Праўленне студэнцкага аб'яднання павінна было інфармаваць куратара пра кожны сход свайго аб'яднання за 48 гадзін да яго правядзення і прадстаўляць яму парадак дня гэтага пасяджэння. Агульныя сходы павінны былі праводзіцца пры абавязковай прысутнасці куратара. Куратар меў права: удзельнічаць ва ўсіх пасяджэннях студэнцкага аб'яднання; адмяняць рашэнні сходу, калі яны, па яго меркаванні, супярэчылі статуту аб'яднання ці прававым нормам; распускаць сход. Усе выступленні аб'яднання ўнутры ўніверсітэта патра-

бавалі дазволу куратара, выступленні за межамі ВНУ – дазволу рэктара [11, с. 160].

Варта адзначыць, што студэнцкія саюзы былі пастаўлены пад строгі фінансавы кантроль з боку міністэрства і кіраўніцтва ўніверсітэта. Студэнцкія аб'яднанні павінны былі прадстаўляць рэктару справаздачы не толькі аб сваёй дзейнасці, але і пра стан фінансаў аб'яднання [11, с. 161].

Акрамя кантролю рэктар атрымліваў шырокія магчымасці для дысцыплінарнага ўздзеяння на студэнцкія аб'яднанні свайго ВНУ. Кіраўніцтва ўніверсітэта мела права прыпыніць дзейнасць студэнцкага саюза ці нават распусціць яго. Гэта магло адбыцца ў выпадку парушэння новага распараджэння міністра аб студэнцкіх арганізацыях, невыканання распараджэнняў кантралюючых органаў, а таксама пры ажыццяўленні супрацьзаконнай дзейнасці. Прычынай роспуску магло стаць і тое, што аб'яднанне на працягу справаздачнага года не ажыццяўляла якой-небудзь дзейнасці, прадугледжанай яго статутам. Права прыпыніць дзейнасць саюзаў і распусціць іх мог выкарыстаць і міністр. У выключных выпадках прыпыніць дзейнасць студэнцкага аб'яднання меў магчымасць нават куратар [11, с. 162].

Згодна з новым распараджэннем, студэнцкія аб'яднанні павінны былі змяніць свае статуты ў адпаведнасці з новымі патрабаваннямі да канца лістапада 1933 г. У адваротным выпадку яны падлягалі роспуску з 1 снежня 1933 г. Да снежня павінна была адбыцца і рэарганізацыя міжуніверсітэцкіх аб'яднанняў. Акадэмічныя аб'яднанні, якія з'яўляліся членамі іншых аб'яднанняў і саюзаў, павінны былі пакінуць іх да чэрвеня 1933 г. [11, с. 163].

Новыя распараджэнні выклікалі хвалю незадаволенасці сярод студэнтаў. Адбыліся студэнцкія хваляванні і забастоўкі. У Вільні гэта забастоўка пачалася 2 сакавіка 1933 г. Яна суправоджалася блакадай універсітэцкіх будынкаў і дэманстрацыямі. У адказ на забастоўку 4 сакавіка рэктар спыніў заняткі. Студэнцкую маніфестацыю пратэсту разагнала паліцыя.

Аднак віленскае студэнцтва не было адзіным. Новае акадэмічнае заканадаўства падтрымалі праўрадавыя арганізацыі. Яны стварылі ў Вільні Антызабастовачны камітэт, які вёў адпаведную агітацыю, заяўляючы, што найбольшую шкоду забастоўка нясе малазабеспечаным студэнтам [4, с. 138]. Да рэктара УСБ з просьбай аб аднаўленні заняткаў 7 сакавіка звярнулася дэлегацыя некаторых «санацыйных» студэнцкіх саюзаў. Яны асудзілі забастоўку як узор камуністычнай і сацыялістычнай акцыі, і 11 сакавіка заняткі аднавіліся [12, с. 50].

Новае заканадаўства ўступіла ў дзеянне. У сувязі з гэтым пратэстныя акцыі працягваліся. 3 восені 1935 г. яны актывізаваліся ва ўсіх

універсітэтах. Студэнты знайшлі падтрымку і з боку часткі выкладчыкаў. З'езды рэктараў (верасень 1936 г., красавік 1937 г.) заявілі аб неабходнасці ўнясення змяненняў у заканадаўства аб вышэйшай школе, паколькі студэнцкія хваляванні робяць немагчымым правядзенне заняткаў. У выніку, у 1937 г. заканадаўства зноў памяншалі, што прывяло да частковага вяртання акадэмічнай аўтаноміі [4, с. 143].

Менавіта на гэта было накіравана і новае распараджэнне міністра рэлігійных веравызнанняў і публічнай асветы аб студэнцкіх аб'яднаннях ад 14 кастрычніка 1937 г. Галоўнай зменай было частковае вяртанне магчымасці стварэння міжуніверсітэцкіх студэнцкіх аб'яднанняў [13, с. 485].

Другі важны момант – адмена прынцыпу прапарцыянальнасці пры выбарах кіраўніцтва студэнцкіх аб'яднанняў. У новым распараджэнні адзначалася толькі пажаданасць удзелу прадстаўнікоў меншасці ў кіруючых і кантралюючых органах аб'яднанняў узаемадапамогі. Не так строга, як у распараджэнні 1933 г., рэгламентаваліся выбары кіраўніцтва студэнцкіх арганізацый. У новым заканадаўчым акце толькі ўпаміналася пра тое, што ўніверсітэцкае кіраўніцтва павінна мець магчымасць ажыццяўляць належны кантроль за выбарамі кіраўніцтва аб'яднанняў [13, с. 485].

Трэцяя прынцыповая акалічнасць – адмена вярхоўнага нагляду і апекі над студэнцкімі аб'яднаннямі з боку міністэрства. Захоўваліся толькі апека і нагляд рэктара і ўніверсітэцкага сената, не адмяняліся таксама і шырокія паўнамоцтвы куратараў. Фінансавы кантроль дзейнасці студэнцкіх арганізацый ажыццяўляўся рэктарам. Міністр жа атрымліваў ад рэктара справаздачу аб дзейнасці акадэмічных саюзаў на тэрыторыі яго ўніверсітэта [13, с. 487–488].

Такім чынам, «санацыйны» рэжым не меў значных поспехаў у справе ўмацавання сваіх уплываў у студэнцкім асяроддзі. Спробы абмежавання акадэмічнай аўтаноміі насілі вельмі непапулярны характар. Яны сустракалі супраціўленне з боку як студэнтаў, так і кіраўніцтва

вышэйшых навучальных устаноў. Можна прызнаць, што гэты кірунак «санацыйнай» маладзёжнай палітыкі быў самым безвыніковым і нават правальным.

ЛІТАРАТУРА І КРЫНІЦЫ

1. Революционный путь Компартии Западной Белоруссии (1921 – 1939 гг.) / А.Н. Мацко, Н.С. Орехво, Т.И. Притыцкая и др.; под ред. А.Н. Мацко и В.Е. Самутина. – Минск, 1966. – 401 с.
2. Ляхоўскі, У. Ад гоманаўцаў да гайсакаў. Чыннасць беларускіх маладзёвых арганізацый у 2-й палове XIX ст. – 1-й палове XX ст. (да 1939 г.) / У. Ляхоўскі. – Беласток: Беларускае гістарычнае таварыства, 2012. – 483 с.
3. Серпухаў, У. Беларускія студэнцкія арганізацыі Віленскага ўніверсітэта (1919 – 1939) / У. Серпухаў // *Białoruskie Zeszyty Historyczne*. – 2007. – № 28. – С. 54 – 68.
4. Pilch, A. Studencki ruch polityczny w Polsce 1932 – 1939 / A. Pilch. – Warszawa: PWN, 1972. – 179 s.
5. Ustawa z dnia 13 lipca 1920 r. o szkołach akademickich // *Dziennik Urzędowy Ministerstwa Wyznan Religijnych i Oświecenia Publicznego*. – 1920. – № 20. – С. 260 – 279.
6. Statut tymczasowy Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. – Wilno, 1919. – 36 s.
7. Wojtkiewicz, W. Stanowisko młodzieży akademickiej w projekcie nowej ustawy o Szkołach Akademickich / W. Wojtkiewicz // *Włoczeza*. – 1933. – № 6. – С. 9 – 10.
8. Terej, J. Organizacje i środowiska młodzieży związanej z głównymi ugrupowaniami obozu narodowego w latach 1939–1945 / J. Terej // *Dzieje Najnowsze*. – 1969. – № 4. – С. 25 – 45.
9. Muszynski, W. Z dziejów Stronnictwa Narodowego (1928–1947) / W. Muszynski // *Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej*. – 2007. – № 8 – 9. – С. 25 – 50.
10. Osinski, Z. Janusz Jedrzejewicz – pilsudzyk i reformator edukacji (1885 – 1951) / Z. Osinski. – Lublin, 2008. – 338 s.
11. Rozporządzenie Ministra Wyznan Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 30 kwietnia 1933 r. o stowarzyszeniach akademickich // *Dziennik Urzędowy Ministerstwa Wyznan Religijnych i Oświecenia Publicznego*. – 1933. – № 4. – С. 156 – 163.
12. Filipajtis, E. Lewica Akademicka w Wilnie / E. Filipajtis. – Białystok: Towarzystwo Naukowe, 1965. – 71 s.
13. Rozporządzenie Ministra Wyznan Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 14 października 1937 r. o stowarzyszeniach akademickich // *Dziennik Urzędowy Ministerstwa Wyznan Religijnych i Oświecenia Publicznego*. – 1937. – № 14. – С. 485 – 489.

SUMMARY

The article deals with the formation and development in the interwar Polish state academic autonomy, including the territory of Vilnius University named after S. Batory. On the basis of legislation considered status of student organizations in the face of this autonomy, and the policy of the Polish government to restrict the independence of higher education as institutions and student associations are consider.

Паступіў у рэдакцыю 01.10.2012 г.

УДК 94(476)«17/18»

А.Э. Лютая,

кандыдат гістарычных навук, дацэнт кафедры гісторыі Беларусі БДПУ

ПЕРАДУМОВЫ ФАРМІРАВАННЯ БУРЖУАЗІІ І ПРАЛЕТАРЫЯТУ Ў БЕЛАРУСІ Ў КАНЦЫ ХVІІІ – ПЕРШАЙ ПАЛОВЕ ХІХ ст.

Праблема генезісу буржуазіі і пралетарыята займае ключавое месца ў вывучэнні эвалюцыі сацыяльнай структуры грамадства ў эпоху пераходу ад феадалізму да капіталізму. Нізкія тэмпы развіцця эканомікі Беларусі

тармазілі сацыяльныя працэсы, што працякалі ў гэтым рэгіёне. Немалаважнае значэнне меў уплыў капіталістычнага рынку Заходняй Еўропы. Палітыка буржуазіі развітых капіталістычных краін была накіравана на тое, каб